

รูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธและการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ

A Hotel Management Model for Supporting Buddhist Tourism and Sustainable Tourism Development in Chaiyaphum Province, Thailand

ศศิธร แทนรินทร์^{1*}

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ชัยภูมิ, ประเทศไทย

Sasitorn Taenrin¹

^{1,2} Chaiyaphum Rajabhat University, Chaiyaphum, Thailand

✉: ivysoda042@gmail.com

(*Author Corresponding Email)

Received: 05 March 2026; Revised: 04 April 2026; Accepted: 17 April 2026

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 2) วิเคราะห์อิทธิพลของการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมที่มีต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ และ 3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เข้าพักในโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง นอกจากนี้ ยังเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงแรม ผู้แทนวัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า โรงแรมในจังหวัดชัยภูมิมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับค่อนข้างสูง ทั้งในด้านทำเลที่ตั้ง ความสงบของสภาพแวดล้อม และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญด้านการออกแบบบริการเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยเฉพาะการขาดรูปแบบกิจกรรมและบริการที่เชื่อมโยงมิติทางจิตวิญญาณอย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแสดงให้เห็นว่า การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ การจัดบริการอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัต และการพัฒนาแพ็คเกจการท่องเที่ยวที่ผสมผสานการพักผ่อนกับการปฏิบัติธรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัย ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยเน้น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การออกแบบบริการเชิงจิตวิญญาณที่ตอบสนอง

ความต้องการเฉพาะกลุ่ม 2) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และชุมชนในพื้นที่ และ 3) การดำเนินงานภายใต้หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รูปแบบดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, การบริหารจัดการโรงแรม, ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, จังหวัดชัยภูมิ

Abstract

This study aimed to 1) examine the potential and limitations of hotels in Chaiyaphum Province in accommodating Buddhist tourism, 2) analyze the influence of niche service design on Buddhist tourists' satisfaction, and 3) develop a hotel management model to support Buddhist tourism and sustainable tourism development. A mixed methods research design was employed. Quantitative data were collected from 400 Buddhist tourists staying in hotels in Chaiyaphum Province using a structured questionnaire and analyzed using descriptive statistics, confirmatory factor analysis, and structural equation modeling. In addition, qualitative data were gathered from 15 key informants, including hotel operators, temple representatives, and tourism-related agencies, through in-depth interviews and analyzed using content analysis. The findings revealed that hotels in Chaiyaphum Province possess a relatively high potential to support Buddhist tourism, particularly in terms of location, tranquil environment, and basic facilities. However, significant limitations were identified in the design of specialized services tailored to Buddhist tourists, especially the lack of systematically integrated spiritual service offerings. The structural model analysis indicated that niche service design, including meditation spaces, healthy or vegetarian food services, and integrated tourism packages combining relaxation with spiritual practices, had a statistically significant positive influence on tourists' satisfaction. Based on the findings, a hotel management model for Buddhist tourism was developed, consisting of three key components: 1) spiritual-oriented service design tailored to specific tourist needs, 2) integration and collaboration among hotels, temples, and local communities, and 3) implementation based on sustainable tourism principles encompassing economic, social, and environmental dimensions. The proposed model provides both policy and practical implications for enhancing the capacity and competitiveness of Buddhist tourism at the local level.

Keyword: Buddhist tourism, hotel management, tourist satisfaction, sustainable tourism, Chaiyaphum Province

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยแนวโน้มสำคัญของนักท่องเที่ยวทั่วโลกเริ่มให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นคุณค่าทางจิตใจ สุขภาพและความยั่งยืนมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงพุทธจึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความสงบทางจิตใจ การพัฒนาตนเอง และประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิต (Sharpley & Jepson, 2011; Timothy & Olsen, 2006; Sharpley, 2021) การท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างประสบการณ์ด้านจิตใจแก่ผู้เดินทาง

เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยวอีกด้วย (Nunkoo et al., 2020; UNWTO, 2017)

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เนื่องจากมีวัด ศาสนสถาน และแหล่งปฏิบัติธรรมจำนวนมาก รวมทั้งมีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตวิญญาณที่สำคัญได้ (Cohen, 2008; UNWTO, 2017) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับรูปแบบการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวร่วมสมัย โดยเฉพาะแนวคิดการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม (Niche Service Design) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาบริการให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Kotler & Keller, 2016; Pine & Gilmore, 1999)

แนวคิดการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิที่เอื้อต่อการพักผ่อนทางจิตใจ การจัดบริการอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม รวมถึงการพัฒนาแพ็คเกจการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกิจกรรมการพักผ่อนและการปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสามารถช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้ (Prebensen et al., 2014; Smith, 2013)

การออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourist Satisfaction) ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวในระยะยาว (Chen & Chen, 2010; Oliver, 1997) นอกจากนี้ การพัฒนาบริการที่เหมาะสมยังสามารถส่งเสริมแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) (Bramwell & Lane, 2011) ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Butler, 1999; UNWTO, 2018)

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในฐานะกลไกหนึ่งของการพัฒนาในระดับพื้นที่ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้เกิดความยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างวัด ชุมชน และผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดระบบการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (บุญเลิศ, 2564) ทั้งนี้ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทยยังต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว (อภิชาติ, 2563)

ขณะเดียวกัน งานวิจัยด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ (ศิริพร, 2565) โดยความพึงพอใจดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทต่อการตัดสินใจในการกลับมาใช้บริการในอนาคต

นอกจากนี้ งานวิจัยในระยะหลังยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถช่วย

ยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับพื้นที่ได้อย่างมีนัยสำคัญ (ชุตินา, 2566) ขณะเดียวกันคุณภาพการให้บริการของสถานประกอบการท่องเที่ยวมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการของนักท่องเที่ยว (ธนพล, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาโรงแรมให้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีการออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มและเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ (Prebensen et al., 2014; Pine & Gilmore, 1999)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และคุณภาพการให้บริการในธุรกิจท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดการศึกษาเชิงบูรณาการที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ได้แก่ การจัดพื้นที่สมาธิ เมนูอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัต และแพ็คเกจพักผ่อน – ภูมิปัญญา กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการรับรู้ต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทย

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการรับรู้ต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของโรงแรมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิ ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงอธิบายลำดับขั้น (Explanatory Sequential Design) ซึ่งเริ่มต้นจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากนั้นจึงดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แนวทางดังกล่าวช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างครอบคลุม

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เดินทางมาท่องเที่ยวและเข้าพักในโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของการวิจัยเชิงสถิติขั้นสูง โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน เพื่อให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโรงแรมและมีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้ประกอบการโรงแรม ผู้แทนจากวัด และผู้แทนจากหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

- 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) การรับรู้ต่อการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรม (ด้านพื้นที่สมาธิ ด้านอาหารสุขภาพ/มังสวิรัต และด้านแพ็คเกจพักผ่อนควบคู่การปฏิบัติธรรม)
- 3) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
- 4) การรับรู้ต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว (มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม)

ข้อคำถามใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ ลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scale) ตั้งแต่ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ถึงระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด (Likert, 1932)

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 นอกจากนี้ได้ทดสอบ ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.91 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงแรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ รวมถึงประเด็นความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เข้าพักในโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 400 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบถ้วน จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน พร้อมทั้ง

บันทึกเสียงและถอดความข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และ การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการรับรู้ต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญและอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. ผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า

(1) ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 220 คน (ร้อยละ 55.00) รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 180 คน (ร้อยละ 45.00)

(2) ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 128 คน (ร้อยละ 32.00) รองลงมาคือ อายุ 41-50 ปี จำนวน 104 คน (ร้อยละ 26.00) อายุ 21-30 ปี จำนวน 92 คน (ร้อยละ 23.00) อายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 56 คน (ร้อยละ 14.00) และ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 20 คน (ร้อยละ 5.00)

(3) ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มี ระดับปริญญาตรี จำนวน 210 คน (ร้อยละ 52.50) รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 98 คน (ร้อยละ 24.50) ปริญญาโท จำนวน 72 คน (ร้อยละ 18.00) และ ปริญญาเอก จำนวน 20 คน (ร้อยละ 5.00)

(4) ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็น พนักงานเอกชน จำนวน 140 คน (ร้อยละ 35.00) รองลงมา ข้าราชการ/พนักงานรัฐ จำนวน 96 คน (ร้อยละ 24.00) ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 84 คน (ร้อยละ 21.00) นักศึกษา จำนวน 48 คน (ร้อยละ 12.00) และ อื่น ๆ จำนวน 32 คน (ร้อยละ 8.00)

4.2 การรับรู้ต่อความยั่งยืน (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม)

ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงแรมในจังหวัดชัยภูมิมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับค่อนข้างสูง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการออกแบบบริการเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ ทั้งนี้ การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ การจัดอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัต และการพัฒนาแพ็คเกจพักผ่อนควบคู่กับการปฏิบัติธรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมที่เน้นการออกแบบบริการเชิงจิตวิญญาณ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และชุมชน และการดำเนินงานตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับ

พื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ต่อการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงพุทธมีความคิดเห็นต่อการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แพ็กเกจพักผ่อน-ปฏิบัติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ การจัดพื้นที่สมาธิ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.61) และ เมนูอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัติ ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับบริการที่สามารถผสมผสานกิจกรรมการพักผ่อนและการปฏิบัติธรรมเข้าด้วยกัน

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.60) และการรับรู้ต่อ ความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10, 4.14 และ 4.07 ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาบริการที่สอดคล้องกับความต้องการด้านจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมทั้งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ได้

4.4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) พบว่าการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.72$, $p < 0.001$) นอกจากนี้ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยังมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ($\beta = 0.64$, $p < 0.001$) และการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มยังส่งผลโดยตรงต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ($\beta = 0.41$, $p < 0.01$)

ในส่วนของความสอดคล้องของโมเดล พบว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่า $\chi^2/df = 2.12$, CFI = 0.94 และ RMSEA = 0.052 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

4.5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปร การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรม พบว่าตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Factor Loading: λ) อยู่ระหว่าง 0.77–0.85 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ($\lambda \geq 0.50$) และมีค่า t-value อยู่ระหว่าง 16.85–20.05 ซึ่งมากกว่า 1.96 แสดงว่าตัวแปรสังเกตทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดของตัวแปรแฝงได้อย่างเหมาะสม

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตัวแปรด้านแพ็กเกจพักผ่อน-ปฏิบัติธรรม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด ($\lambda = 0.82$ –0.85) รองลงมาคือ การจัดพื้นที่สมาธิ ($\lambda = 0.79$ –0.82) และ อาหารสุขภาพ/มังสวิรัติ ($\lambda = 0.77$ –0.83) ตามลำดับ ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์การอธิบายความแปรปรวน (R^2) อยู่ระหว่าง 0.59–0.72 แสดง

ให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้ในระดับค่อนข้างสูง

4.6 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit Indices)

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแบบจำลองการวัด (Measurement Model) พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ดี โดยมีค่า χ^2/df เท่ากับ 1.49 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 3.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความเหมาะสม นอกจากนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ GFI = 0.93, CFI = 0.96 และ TLI = 0.95 ซึ่งมีความมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 0.90 และค่า RMSEA = 0.036 และ SRMR = 0.041 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.08

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า แบบจำลองการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี

4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของโรงแรมในจังหวัดชัยภูมิ ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลการศึกษาพบว่า โรงแรมในจังหวัดชัยภูมิมีศักยภาพในระดับค่อนข้างสูงในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของโรงแรมที่มีความสงบและอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและธรรมชาติ ความสะอาดและบรรยากาศที่เอื้อต่อการพักผ่อนเชิงจิตวิญญาณ รวมถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การขาดการออกแบบบริการเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ การจัดโปรแกรมปฏิบัติธรรมร่วมกับวัดในพื้นที่ และการพัฒนาแพ็คเกจการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ นอกจากนี้ ยังขาดความร่วมมือเชิงระบบระหว่างโรงแรม วัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ

2) วิเคราะห์อิทธิพลของการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ โดยองค์ประกอบของการออกแบบบริการที่สำคัญ ได้แก่ การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิภายในโรงแรม การจัดเมนูอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัติที่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติทางศาสนา และการพัฒนาแพ็คเกจการพักผ่อนควบคู่กับการปฏิบัติธรรมร่วมกับวัดในพื้นที่ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติพบว่า แพ็คเกจ พักผ่อน-ปฏิบัติธรรม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ และการจัดเมนูอาหารสุขภาพ/มังสวิรัติ ตามลำดับ ผลการศึกษาส่งผลให้เห็นว่าการออกแบบบริการที่สอดคล้องกับความต้องการด้านจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยวสามารถช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีคุณค่าได้

3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สามารถสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมที่เหมาะสมสำหรับการรองรับ การท่องเที่ยวเชิงพุทธและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิได้ โดยรูปแบบดังกล่าว ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การออกแบบบริการเชิงจิตวิญญาณภายในโรงแรม เช่น การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ การจัดอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัติ และการพัฒนาแพ็คเกจพักผ่อน ควบคู่กับการปฏิบัติธรรม 2) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และชุมชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนา โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธและกิจกรรมทางศาสนาอย่างเป็นระบบ และ 3) การดำเนินงานของโรงแรมที่คำนึงถึงหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการ เชื่อมโยงการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มกับผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนของการท่องเที่ยว กล่าวคือ เมื่อโรงแรม สามารถพัฒนาบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมจะส่งผล ให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำ การบอกต่อ และการสนับสนุน เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชนในระยะยาว

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธและ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพและข้อจำกัดของโรงแรม

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า โรงแรมในจังหวัดชัยภูมิ มีศักยภาพในระดับค่อนข้างสูงในการรองรับการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยเฉพาะด้านทำเลที่ตั้ง ความสงบของสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการพักผ่อน เชิงจิตวิญญาณ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้อง กับงานวิจัยในระดับสากลที่ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบด้าน สภาพแวดล้อม (environmental setting) และความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ (sense of place) เพื่อสร้าง ประสบการณ์ที่มีความหมายและคุณค่าเชิงจิตใจแก่ผู้เดินทาง (Smith, 2013; Timothy & Olsen, 2006) ใน ขณะเดียวกัน ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิง ศาสนามีสักยภาพสูงด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมและศาสนา อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับพื้นที่ (บุญเลิศ, 2564; ชูติมา, 2566)

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างงานวิจัยในต่างประเทศกับบริบทของประเทศไทย คือ งานวิจัยในต่างประเทศมักให้ความสำคัญกับการออกแบบประสบการณ์แบบครบวงจร (Integrated Experience Design) ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ขณะที่ผล การศึกษานี้พบว่า ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดรอง ยังคงขาดการบูรณาการระหว่าง โรงแรม วัด และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มในวรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นว่าระบบ การท่องเที่ยวที่ขาดการเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนใน

ระยะยาว

2. การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรม เช่น การจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ การให้บริการอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัติ และการออกแบบแพ็คเกจพักผ่อนควบคู่กับการปฏิบัติธรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า การออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มสามารถยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว และสร้างความพึงพอใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า “ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว” เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความพึงพอใจโดยตรง และจำเป็นต้องได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย (Prebensen et al., 2014; Chen & Chen, 2010) รวมถึงงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ซึ่งพบว่า คุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทของประเทศไทย ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล (2564) ที่พบว่า คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และศิริพร (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ทางศาสนา มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งยืนยันให้เห็นว่าทั้งคุณภาพบริการและประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทย

นอกเหนือจากประสบการณ์ในระดับทั่วไปแล้ว ข้อค้นพบดังกล่าวยังสนับสนุนแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณซึ่งมองว่าการท่องเที่ยวมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การสะท้อนตนเอง และการพัฒนาคุณค่าภายในของนักท่องเที่ยว (Sharpley, 2021) นอกจากนี้ Huang et al. (2022) และ Olsen (2023) ยังชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีมิติทางจิตวิญญาณสามารถสร้างความพึงพอใจในระดับลึก (deep satisfaction) และส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในระยะยาว โดยเฉพาะความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำและการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวแก่ผู้อื่น

3. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM)

ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มของโรงแรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ และความพึงพอใจดังกล่าวยังส่งผลต่อการรับรู้และการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ที่มีคุณค่าไม่ได้หยุดอยู่เพียงความพึงพอใจในระยะสั้น แต่สามารถต่อยอดไปสู่ผลลัพธ์เชิงระบบในระดับพื้นที่ได้ ซึ่งเป็นการขยายผลจากข้อค้นพบในประเด็นที่ 2 ที่ชี้ว่า การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสบการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยข้อค้นพบดังกล่าวสามารถอธิบายได้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ของ B. Joseph Pine II และ James H. Gilmore (1999) ที่เสนอว่าองค์กรควรมุ่งสร้าง “ประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย” มากกว่าการให้บริการในเชิงหน้าที่เพียงอย่าง

เดียว ซึ่งในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การจัดพื้นที่สมาธิ การให้บริการอาหารสุขภาพ และการออกแบบ แพ็กเกจพักผ่อนควบคู่การปฏิบัติธรรม ล้วนเป็นการออกแบบประสบการณ์ที่ตอบสนองต่อมิติทางอารมณ์และ จิตวิญญาณของนักท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูงและต่อเนื่องไปสู่พฤติกรรมที่ สนับสนุนความยั่งยืน

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับสากล โดย Hall et al. (2021) ระบุว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวควรสร้างความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ ขณะเดียวกัน World Tourism Organization (2015) ชี้ว่า ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวจำเป็นต้องตั้งอยู่บนการบริหารจัดการ ทรัพยากรในระยะยาวและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนพฤติกรรมและทัศนคติที่เอื้อ ต่อความยั่งยืน

ในบริบทของประเทศไทย ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจ ของ นักท่องเที่ยวและคุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการสร้างคุณค่าและความยั่งยืนในชุมชน (เช่น ธนพล, 2564; ศิริพร, 2565; ชุตินา, 2566) ซึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มไม่เพียงแต่เพิ่มความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว แต่ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัย กลไกความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และ ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรทางศาสนา วัฒนธรรม และการบริการเข้าด้วยกันอย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Suntikul และ Dorji (2022) ที่เน้นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง จิตวิญญาณและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในพื้นที่

ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืนใน ระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยทั้งการออกแบบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเชิงจิตวิญญาณของ นักท่องเที่ยว และกลไกความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และชุมชนท้องถิ่น เพื่อบูรณาการทรัพยากรทางศาสนา วัฒนธรรม และการบริการเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มสามารถยกระดับประสบการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ ต่อยอดไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทยที่ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการและการมีส่วนร่วมของภาคส่วน ในพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการท่องเที่ยวและสร้างความยั่งยืนในระดับชุมชน (ธนพล, 2564; ชุตินา, 2566) และแนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ Suntikul และ Dorji (2022) ที่ระบุว่า การพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชน และเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อสร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่สมดุลและก่อให้เกิดคุณค่าในระยะยาว

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การออกแบบบริการเชิงจิตวิญญาณของโรงแรมควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงแรม วัด และชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการบริหารจัดการโรงแรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยการออกแบบบริการเฉพาะกลุ่มสามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และความพึงพอใจดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทของจังหวัดชัยภูมิ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า แบบจำลองนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการออกแบบบริการเชิงจิตวิญญาณ ความพึงพอใจเชิงจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยว และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในบริบทของโรงแรมที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยมิติแรกคือ การออกแบบบริการเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Service Design) ซึ่งประกอบด้วยการจัดพื้นที่สำหรับการทำสมาธิ การจัดอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัต และการพัฒนาแพ็คเกจการพักผ่อนควบคู่กับการปฏิบัติธรรม ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อ ความพึงพอใจเชิงจิตวิญญาณของนักท่องเที่ยว (Spiritual Satisfaction) โดยตัวแปรดังกล่าวทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านที่สะท้อนประสบการณ์เชิงคุณค่าภายในของนักท่องเที่ยว อันเกิดจากการได้รับบริการที่สอดคล้องกับความต้องการด้านจิตวิญญาณ

ความพึงพอใจเชิงจิตวิญญาณดังกล่าวส่งผลต่อ ความยั่งยืนแบบองค์รวม (Holistic Sustainability) ซึ่งประกอบด้วยสามมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืนยังต้องอาศัย กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ (Collaborative Governance Mechanism) ระหว่างวัด โรงแรม และชุมชน เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการและสร้างคุณค่าร่วมกันในระดับพื้นที่

ดังนั้น แบบจำลองนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืนไม่เพียงขึ้นอยู่กับการพัฒนาบริการของโรงแรมเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการออกแบบประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณที่มีความหมายควบคู่กับความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับจังหวัด โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการโรงแรม วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดชัยภูมิ

2. ควรกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานการพัฒนาโรงแรมและที่พักที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เช่น การจัดพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรม การจัดอาหารสุขภาพหรืออาหารมังสวิรัต และการพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับวัดในพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณที่เหมาะสม

3. ควรสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการโรงแรมดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธในบริบทของจังหวัด

รองหรือพื้นที่ท่องเที่ยวทางศาสนาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดลธุรกิจหรือรูปแบบการบริหารจัดการโรงแรมเชิงพุทธในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ เพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชุติมา ศรีสวัสดิ์. (2566). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารพัฒนาท้องถิ่น*, 12(1), 78–95.
- ธนพล ใจดี. (2564). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว. *วารสารการท่องเที่ยวไทย*, 15(2), 45–60.
- บุญเลิศ วงศ์ประสิทธิ์. (2564). แนวทางการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงพุทธในระดับชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 18(2), 55–72.
- ศิริพร แสงทอง. (2565). *ประสบการณ์ทางศาสนาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- อภิชาติ บุญมี. (2563). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. *วารสารการจัดการภาครัฐ*, 10(3), 101–120.
- Pine, B. J., II, & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre and every business a stage*. Harvard Business School Press.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4–5), 411–421.
<https://doi.org/10.1080/09669582.2011.580586>
- Butler, R. W. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7–25. <https://doi.org/10.1080/14616689908721291>
- Chen, C. F., & Chen, F. S. (2010). Experience quality, perceived value, satisfaction, and behavioral intentions for heritage tourists. *Tourism Management*, 31(1), 29–35.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.02.008>
- Cohen, E. (2008). The changing faces of contemporary tourism. *Society*, 45(4), 330–333.
<https://doi.org/10.1007/s12115-008-9096-8>
- Timothy, D. J., & Olsen, D. H. (2006). *Tourism, religion and spiritual journeys*. Routledge.
- Hall, C. M., Scott, D., & Gössling, S. (2021). Pandemics, transformations and tourism: Be

- careful what you wish for. *Tourism Geographies*, 23(3), 577–598.
<https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1759131>
- Huang, S., Hsu, C. H. C., & Chan, A. (2022). Tourist experience, satisfaction, and behavioral intention in spiritual tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 39(4), 435–448.
<https://doi.org/10.1080/10548408.2022.2048288>
- Nunkoo, R., Sharma, A., Rana, N. P., & Dwivedi, Y. K. (2020). Advancing sustainable tourism: The role of smart technologies and institutional frameworks. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(12), 2033–2053. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1744126>
- Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer*. McGraw-Hill.
- Olsen, D. H. (2023). The future of religious tourism and pilgrimage. *Tourism Recreation Research*, 48(2), 260–272.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.
- Prebensen, N. K., Kim, H., & Uysal, M. (2016). Co-creation as moderator between the experience value and satisfaction relationship. *Journal of Travel Research*, 55(7), 934–945. <https://doi.org/10.1177/0047287513520441>
- Sharpley, R., & Jepson, D. (2011). Rural tourism: A spiritual experience? *Annals of Tourism Research*, 38(1), 52–71. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2010.05.002>
- Sharpley, R. (2021). Tourism and spiritual transformation. *Annals of Tourism Research*, 87, Article 103160. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103160>
- Smith, M. K. (2013). *The Routledge handbook of tourism and spirituality*. Routledge.
- Suntikul, W., & Dorji, U. (2022). Tourism, spirituality and sustainable community development. *Sustainability*, 14(9), Article 5432. <https://doi.org/10.3390/su14095432>
- Timothy, D. J., & Olsen, D. H. (2006). *Tourism, religion and spiritual journeys*. Routledge.
- World Tourism Organization. (2015). *Sustainable development of tourism*. UNWTO.
- World Tourism Organization. (2017). *Tourism and culture synergies*. UNWTO.
- World Tourism Organization. (2018). *Tourism for development: Volume I—Key areas for action*. UNWTO. <https://doi.org/10.18111/9789284419728>